

Nr 119

Av fru Gärde Widemar, om antagande av ny ärvdabalk.

Innehållet i 1734 års lag håller sedan några år på att successivt förnyas. Icke minst har detta gällt de familjerättsliga balkarna i lagen. 1920 kom den nya giftermålsbalken till. 1949 sammanfördes lagstiftningen om föräldrar och barn i en helt nytillkommen föräldrabalk. Nästa steg i detta arbete är ett likartat kodifieringsarbete, som avser lagstiftningen om arv, testamente, bouppteckning m. fl. hithörande frågor; lagreglerna härom skola samlas i en ny ärvdabalk. Förslag till en sådan lagstiftning avgavs den 15 februari 1954 av ärvdabalkssakkunniga. Förslaget innebar huvudsakligen en kodifiering av gällande rätt men innehöll dessutom vissa nyheter, bl. a. med avseende å faderskapsreglerna, adoption samt i fråga om utomäktenskapliga barns arvsrätt. Förslagen hade tillkommit under nordiskt samarbete, och även under det vidare departementala beredningsarbetet fortsattes det nordiska samarbetet, icke minst med avseende å reglerna om adoption.

En lagrådsremiss iordningställdes under sommaren 1955. Tanken var att 1956 års riksdag skulle föreläggas ifrågavarande lagstiftningsärende. Emellertid framställde lagrådet i sitt yttrande den 2 december 1955 vissa anmärkningar mot förslaget särskilt i vad avsåg utomäktenskapliga barns arvsrätt. Dessa erinringar, som framför allt tog sikte på den efterlevande makens försvagade ställning i de fall, då utomäktenskapliga barn gjorde anspråk på den avlidne makens kvarlåtenskap, ledde till att regeringen efter förnyat övervägande fann lagförslaget icke böra föreläggas riksdagen i då föreliggande skick. Förslaget har sålunda vilat i mer än två år. Härigenom har såväl ett i och för sig önskvärt kodifieringsarbete som positiva reformer rörande adoption, varom enighet rått, kommit att uppskjutas. Motivet härför har varit att ett 1956 inlett arbete om efterlevande makes ställning borde avvaktas, innan något åtgjordes beträffande ärvdabalksförslaget.

I ett interpellationssvar i första kamaren den 29 maj 1957 framhöll dåvarande chefen för justitiedepartementet, att enligt hans mening ett nytt omarbetat förslag till ärvdabalk kunde föreläggas riksdagen först då resultatet av nyss nämnda utredning förelåge. Han var sålunda av den uppfattningen att samtliga reformer borde genomföras i ett sammanhang. Interpellationssvaret slutade med uttalanden om att han ansåg klart, att frågan om en ny ärvdabalk inte borde uppskjutas på lång tid, men att han trodde att det inte skulle behöva bli ett längre uppskov med denna reform, utan att det skulle visa sig möjligt att inom en någorlunda snabb framtid fram-

lägga förslag till en ny ärvdabalk, som inte bara utgjorde kodifiering av nu gällande bestämmelser utan som också innebure en tillfredsställande lösning av faderskapsreglerna och frågan om utomäktenskapliga barns arvsrätt.

Den nuvarande departementschefen hade i ett interpellationssvar i andra kammaren den 6 december 1957 tillfälle återkomma till ämnet. Frågan gällde då närmast huruvida adoptionsreglerna borde utbrytas till särbehandling. Han angav i sitt svar, att han i likhet med sin företrädare ansåge att hela lagkomplexet helst borde genomföras på en gång, men ville understryka att längre uppskov om möjligt borde undvikas. Då det emellertid visat sig, att frågan om efterlevande makes arvsrätt komme att draga ut på tiden — statsrådet nämnde gissningsvis en tid av tre till fyra år — syntes nya vägar böra övervägas. Valet stod då mellan att antingen i särskild lagstiftning ändra adoptionsreglerna eller att förelägga riksdagen lagförslaget till ärvdabalk utom såvitt avser frågan om de utomäktenskapliga barnens arvsrätt.

Ett val mellan dessa båda möjligheter torde böra utfalla till förmån för alternativet att nu antaga ärvdabalken i det föreliggande skicket med den ändringen, att i vad avser utomäktenskapliga barns arvsrätt de hittillsvarande reglerna provisoriskt bibehållas i avvaktan på att pågående utredningsarbete slutföres och de jämkningar, som därvid kunna finnas nödvändiga, kunna föreläggas riksdagen. Med denna lösning vinnes dels att ärvdabalken kommer till stånd, dels att adoptionsreformen genomföres. Denna metod måste vara att föredraga framför en lösning som ger endast den sistnämnda vinsten. Att nu uppehålla hela frågan om ärvdabalkens antagande ytterligare ett icke överblickbart antal år i avvaktan på ett tidsödande utredningsarbete, som syftar till en reform av hela giftermålsbalken, synes knappast försvarligt.

Ärvdabalksförslaget föreligger i närvarande stund från departementets sida i slutbearbetat skick i en i korrektur tryckt lagrådsremiss. Lagrådets yttrande föreligger ävenledes. Det enda ytterligare arbete, som nu återstår, torde sålunda vara att i det till lagrådet remitterade förslaget ersätta de bestämmelser, som avse utomäktenskapliga barns arvsrätt, med gällande lags bestämmelser i ämnet. Detta tekniska arbete torde kunna utföras i vederbörande lagutskott.

Under angivna förhållanden torde en behandling av ärvdabalksförslaget kunna komma till stånd redan vid innevarande riksdag. Därest förberedelsearbetet med frågans behandling i utskottet upptages så snart som möjligt, bör ärendets behandling kunna påbörjas redan under riksdagens vårsession och i vart fall slutföras under höstsessionen. Självfallet bör under utskottsarbetet kontakt hållas med justitiedepartementet.

Under hänvisning till vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte för sin del antaga det under 1955 till lagrådet remitterade förslaget till ärvdabalk med de ändringar däri, som föranledas av att reglerna såvitt angår

utomäktenskapliga barns arvsrätt böra tills vidare utformas i överensstämmelse med nu gällande bestämmelser.

Stockholm den 24 januari 1958

Ingrid Gärde Widemar